

oprettelse og etablering«, hvor forfatteren på udmærket måde tegner et veldokumenteret billede af munkeklosteret i Glenstrup, hvis besiddelser blev overdraget til Maribo med henblik på oprettelsen af et datterkloster i Mariager. Til trods for en meget vanskelig begyndelse blev med årene det jyske kloster en ganske velsitueret institution både med hensyn til jordegods og klosterfolk. Ordenens generalkapitel i Gnadenberg i 1487 noterede således i sine akter, at der i Mariager var 64 søstre, 9 præstemunke, 3 diakonmunke og 8 lægbrødre samt 4 brødre udenfor clausuren. Men hvem var det, som støttede det jyske kloster, efter at pionererne fra Lolland havde grundlagt datterklosteret ved Hobro fjord? Kong Kristoffer er ikke nævnt som donator, derimod viser brevregistraturen, at Kristian 1., hvis moster i øvrigt var abedisse i Vadstena, var særdeles gavmild overfor birgittinerne i Mariager, som fik privilegier vedrørende indsejlingen i Hobro fjord, Vor Frue kirke i Randers og kirkerne i Hornbæk, Hillerslev, Kåstrup, Lønborg og fritagelse for kul- og vedskat for klosterets undergivne på Mors. Ser vi bort fra kongelige og biskoppelige personer optræder i registraturen fra 1584 med navns nævnelse 166 mænd og kvinder som donatorer eller stadfæstere af godsgaver i perioden 1439-1490. Disse repræsentanter alle besiddende lag i det jyske samfund, fra magnater over høj- og lavadel til selvejerbønder og byborgere. Det er naturligvis lettest at finde frem til hvilke højadelige familier, der har begunstiget klosteret og undersøgelsen omfatter følgende 12 familier eller familiekredse: *Hvide, Rosenkrantz, Løvenbalk, Krumpen, Lykke*, familien *Krabbe/Olufsen/Galt*, familien *Høg/Banner, Lange, Munk, Kaas/Hvas, Falk/Reventlow* og *Seefeld*. Dertil har forfatteren knyttet kommentarer til på hvilke tidspunkter disse adelsfamilier

optræder som donatorer, i mange tilfælde for at sørge for ugifte døtre eller uforsørgede enker. Klosterets historie handler jo ikke bare om fromhedsliv og godsdonationer, men også i høj grad om kvinder. Klosterets levedygtighed skyldtes i høj grad den birgittinske spiritualitets fascinationskraft, kvindeoverskuddet i det 15. århundredes anden halvdel samt materielt Kristian 1.s og de østjyske stormænds donationer.

Stor metodisk interesse har Birgittastudiernes tredje del omkring åbenbaringens sprog og indhold. Her kan man specielt fremhæve den erfarne Birgittaforsker, professor *Birger Berghs* dybtgående analyse af pålideligheden i forskellige versioner af revelationerne, som åbner mulighed for et kvalificeret valg mellem de overleverede tekster i dagens og morgendagens forskning. De fleste bidrag er forsynet med en fortrinlig bibliografi, et eksempel på dette er at man har medtaget specialisten indenfor det middelalderlige pavedømmes historie *Salvatore Sibilias* studier af Casa Sancta Brigida ved piazza Farnese i Rom. Samtlige artikler præges af grundig dokumentation og alle er forsynet med et resumé på engelsk eller tysk. Med dette fremragende værk har nordisk og international Birgitta-forskning fået en ny og fast forankret platform med store løfter for fremtiden.

Michael Linton

Sverre Bagge: *Society and Politics in Snorri Sturluson's Heimskringla* (University of California Press, 1991). 339 s., 45 \$.

Interessen for højmiddelalderens historiskrivning har taget et klart opsving blandt nordiske historikere i de senere år med en stigende erkendelse af, at de berømte værker kan bruges til belysning af højmiddelalderlige ideer, ideologier

eller mentaliteter. Dette er et klart frem-skrift ovenpå en lang periode, hvor historikerne næsten kun turde nærme sig disse kilder i forbindelse med kildekritiske undersøgelser af hvorfra forskellige historier stammede, mens ingen havde særlig tiltro til, at de kunne bruges ret meget i historieskrivningen. Dette hænger naturligvis sammen med den sønderlemmende kritik af deres værdi for en rekonstruktion af begivenhedshistorien, de blev udsat for i århundredets begyndelse af især brødrene Lauritz og Curt Weibull. Brdr. Weibulls argumentation gik i høj grad på, at den højmiddelalderlige historieskrivning var gennemsyret af ideologi i en grad så de faktuelle oplysninger var blevet fordrejet for at tjene propagandistiske formål. Dermed var der allerede lagt op til en anden form for udnyttelse af disse kilder – som levninger snarere end som beretninger – og Lauritz Weibull mente da også at kunne rekonstruere problemstillingen i den begyndende højmiddelalderes politiske kampe i Danmark udfra en sådan læsning af krønikerne.

I Norge anlagde Halvdan Koht lignende betragtninger på bl.a. Snorres berømte sagaer om de norske konger: De belyste i langt højere grad problemer i forfatterens samtid end den fortid, de hævdede at beskrive. I begge lande blev disse analyser i høj grad stående frem til de senere års fornyede interesse for sådanne spørgsmål, i det omfang man ellers interesserede sig for fortidens ideer – en interesse man længe var mest tilbøjelig til at overlade til litteraturhistorikere. Sverre Bagges udgangspunkt er da langt hen Halvdan Kohts teorier om en magtkamp mellem kongemagt og aristokrati i Norge som den reference-ramme Snorre lægger ned over (næsten) hele Norges daværende politiske historie. Et hovedresultat af den minutjuse analyse af Heimskringla/Kongesagaerne bliver da en geografisk forskydning

af Kohts teori: Det der læstemmer Snorres opfattelse af norsk politik frem til 1177 er Snorres indgående erfaringer med islandsk politik i hans egen levetid. En nærliggende tanke skulle man tro, men den er altså ikke tænkt eller demonstreret før. Analysen giver så videre anledning til en del interessante tanker om det islandske samfund i slutningen af Frihedstiden – bl.a. får vi herigennem gode forklaringer på de i mange henseender påfaldende moderne og rationelle islandske historieskrivning, som Snorre er det ypperste eksempel på. Snorres sagaer om de norske konger er altså nok så belysende for islandsk historie som for norsk – og det er vel alligevel et overraskende resultat.

Det er altså Bagges ambition at nå ud over, hvad man kunne kalde en rent litteraturhistorisk analyse med det formål blot at belyse Snorres værk og personlige ideer. Han vil helst nå frem til resultater af bredere historisk relevans for det samfund, hvor værket er blevet til. Derfor er Bagges vigtigste interesseområder også valgt udfra en historikers perspektiver: Snorres ideer om mennesker, politik og samfund samt Snorre som historieskriver. De mest historisk interessante resultater nås udfra komparation med anden samtidig historieskrivning og inddragelse af samfundsforholdene på Island og i Norge, men for mange mindre omfattende problemstillinger vedkommende bliver det naturligvis svært at afgøre om det er Snorres private forestillinger, der fremanalyses, eller forestillinger af bredere samfundsmæssig relevans.

Sverre Bagge er særdeles godt rustet til den opgave, han har sat sig for. Han har tidligere i sin disputats analyseret de politiske ideer i det norske kongespejl fra o. 1255 på basis af et bredt kendskab til samtidens politiske tænkning i Europa. Dertil besidder han et omfattende kendskab til middelalderens historie-

skrivning og litteraturen om den, hvortil kommer kendskab til og interesse for den nyere mentalitetshistoriske litteratur og dens problemstillinger. Også det sidste bidrager til at dreje bogen fra det, jeg har kaldt et rent litteraturhistorisk til et mere historisk perspektiv.

Fra et dansk synspunkt er det mest interessante ved bogen nok, om der kan hentes inspiration til at få mere historisk relevant viden ud af vores store højmiddelalderlige krønike, Saxos. Det afhænger i høj grad af i hvor høj grad Saxo skal rubriceres i den centraleuropæiske tradition for idealistisk/realistisk historieskrivning, der søger en højere mening bag begivenhedernes kaotiske overflade. Selvom Saxo er betydeligt mere præget af sligt end den jordnære og særdeles opportunistiske politiker Snorre Sturlason, er det min fornemmelse, at der vil kunne hentes en hel del inspiration til i endnu højere grad at hente Saxo tilbage til historien, end det er sket herhjemme og andre steder i de senere år. Og så kunne man i øvrigt passende som Sverre Bagge skrive på engelsk og dermed samtidig introducere et udenlandsk publikum til et hovedværk i middelalderlig europæisk historieskrivning.

Den, der skriver disse linier, har som barn fældet tårer over Snorres beskrivelse af Olav Trygvassons skæbne i slaget ved Svold og senere lavet platte vittigheder om heimskringler. En sådan baggrund skærper forventningerne til en bog som denne. Den har dog ikke givet anmelderen anledning til hverken tårer eller latter. Visse dele er tung læsning, især det første kapitels minutøse argumentation for Snorres selvstændige måde at disponere stoffet på, herunder konstruktionen af en bevidst kronologi i Olav den Helliges historie er svær at komme igennem. Pointen: at Snorre forholder sig bevidst til sit stof og ikke bare formidler tradition, kunne givetvis have været demonstreret mindre omstændeligt. Noterne er trykt efter teksten. En praksis, som slår læsningen totalt i stykker, hvis man vil have de meget indholdsrige noter med. Det er besynderligt, at et forlag i vore EDB-tider kan insistere på en så uhensigtsmæssig måde at gøre det på.

Jeg håber at have givet indtryk af, at bogen på et mere intellektuelt plan for det meste er spændende og inspirerende læsning.

Anders Bøgh

## NYERE TID

*Latin og nationalsprog i Norden efter reformationen.* Redaktion: Marianne Alenius, Birger Bergh, Ivan Bosrup, Karsten Friis-Jensen, Minna Skafte Jensen. (Museum Tusculanums Forlag, 1991). 328 s., 275 kr.

Jens Andersen Sinning: *Tale om nødvendigheden af filosofiske studier for den teologiske student 1545.* (Det danske Sprog- og Litteratursel-

skab/Museum Tusculanums Forlag, 1991). 127 s., 195 kr.

De to publikationer, der skal anmeldes her, har begge deres udspring i kongresser arrangeret af det meget aktive miljø for forskning i nylatin i København. *Latin og nationalsprog i Norden efter reformationen* indeholder foredragene fra en konference, som Forum for Renæssancestudier ved Københavns